

Європейська мережа омбудсманів з прав дитини (ENOC)

Заява-позиція

«COVID-19: Урок на майбутнє»

Ухвалена під час 25-ї Генеральної Асамблеї ENOC, 29 вересня 2021 року

У майбутньому всі надзвичайні заходи у відповідь на надзвичайну ситуацію, які, ймовірно, вплинуть на права дітей, що гарантовані Конвенцією ООН про права дитини, мають бути введені лише в тих випадках, коли вони: необхідні, пропорційні, недискримінаційні та обмежені у часі. Усі надзвичайні заходи мають підлягати постійному перегляду з пріоритетом мінімізувати будь-який негативний вплив на права дітей або уникнути його.

ENOC наполегливо рекомендує Комітету ООН з прав дитини оприлюднити Загальний коментар щодо прав дитини в умовах надзвичайної ситуації, щоб сприяти забезпеченню дотримання прав дитини в майбутньому.

ENOC також наполегливо рекомендує всім державним органам застосовувати підхід до захисту прав дітей в контексті виконання своїх функцій у будь-який час, у тому числі під час надзвичайної ситуації, щоб підтвердити, що їхні рішення та дії ґрунтуються на Конвенції ООН про права дитини та відстоюють права всіх дітей¹.

Ця Заява-позиція ENOC 2021 ґрунтується на дослідженні «Оцінка впливу надзвичайних заходів, запроваджених у відповідь на пандемію COVID-19, на права дітей у державах-членах ENOC»², консультації з членами ENOC на весняному семінарі ENOC та подальших онлайн-консультаціях з членами та порадах Європейської мережі молодих радників (ENYA). Звіт та рекомендації щодо Covid-19, підготовлені ENYA, доступні за посиланням <http://enoc.eu/wp-content/uploads/2021/10/ENYA-Report-2021-COVID-19-learning-for-the-future.pdf>.

---

¹ Для подальшої інформації щодо підходу до захисту прав дітей, що застосовується у цій Заяві перейдіть за посиланням <https://childrenslegalcentre.wales/resources/>

² <http://enoc.eu/wp-content/uploads/2021/10/Synthesis-Report-COVID-19-learning-for-the-future.pdf>

ПІДХІД ДО ЗАХИСТУ ПРАВ ДИТИНИ

ENOC застосувала п'ять взаємопов'язаних принципів підходу до захисту прав дитини для аналізу результатів нашого дослідження надзвичайних заходів, запроваджених державами-членами ENOC у відповідь на COVID-19; і як основу для наших рекомендацій щодо дій урядів, державних та інших органів влади, щоб допомогти забезпечити просування, захист та дотримання прав дітей у будь-якій надзвичайній ситуації. Ці п'ять принципів є наступними:

- **Закріплення прав дитини:** права дитини повинні враховуватись у всіх рішеннях та діях. Наше дослідження надзвичайних заходів у відповідь на COVID-19 у державах-членах ENOC викликає серйозні занепокоєння, що права дітей не були пріоритетними під час розробки/введення надзвичайних заходів, і що в результаті це спричинило негативний вплив на права дітей. Особливе занепокоєння викликає те, що надзвичайні заходи значно зменшили можливості виявлення дітей, яким загрожує насильство або жорстоке поводження, або доступу дітей до допомоги та захисту.

- **Рівність і недискримінація дітей:** до дітей має бути рівне ставлення, і вони не повинні зазнавати негативної дискримінації за будь-якою ознакою і в будь-який час. Наше дослідження показує, що діти як група населення, так і окремі групи дітей – зокрема діти з додатковими потребами в навчанні, діти-інваліди, діти з психічними захворюваннями, діти з легкими та помірними проблемами психічного здоров'я, діти під опікою, діти, які шукають притулку або діти-біженці, діти розлучених батьків, а також діти в системі дитячої юстиції – частіше страждали від надзвичайних заходів у відповідь на COVID-19.

- **Розширення прав і можливостей дитини:** слід підтримувати дітей у здійсненні всіх їхніх прав, у тому числі шляхом надання інформації, ресурсів та можливостей. Наше дослідження показує, що запровадження надзвичайних заходів у відповідь на COVID-19 (зокрема, закриття шкіл та інших навчальних закладів) призвело до зменшення можливостей дітей реалізувати свої права, зокрема право на освіту, свободу об'єднань та зібрань, а також можливість брати участь у іграх і дозвіллях.

- **Участь дітей у процесі прийняття рішень:** думки дітей мають бути почуті та мати належну вагу в будь-якому процесі прийняття рішень, який прямо чи опосередковано впливає на них. Наше дослідження викликає серйозні

занепокоєння щодо загальної відсутності консультацій з дітьми щодо надзвичайних заходів у відповідь на COVID-19, а також відсутності участі дітей у розробці надзвичайних заходів.

- **Підзвітність перед дітьми:** уряд, державні органи та організації приватного сектору повинні нести відповідальність перед дітьми за будь-які рішення та дії, які впливають на їхні права. Наше дослідження чітко вказує на те, що надзвичайні заходи у відповідь на COVID-19 значною мірою негативно вплинули на права дітей. Однак це також демонструє, що механізми підзвітності, які існують у державах-членах ENOC, часто є недостатніми, щоб дозволити дітям (або тим, хто їх представляє) ефективно протистояти запровадженню надзвичайних заходів. Дослідження також показує, що моніторинг порушень прав дітей часто є неналежним, напр. відсутні дані про насильство над дітьми.

РЕКОМЕНДАЦІЇ

ENOC закликає міжнародні та європейські установи, держави; національні, регіональні уряди та місцеві/муніципальні органи влади та усі інші відповідні органи влади; і установи приватного сектору³ затвердити такі рекомендації, щоб забезпечити дотримання, захист та забезпечення прав дітей у відповідь на майбутні надзвичайні ситуації.

Закріплення прав дитини

1. Внесіть питання прав дитини у законодавчі, політичні та бюджетні рішення, щоб права дитини мали пріоритет у прийнятті рішень у будь-який час, включаючи період надзвичайного стану.

а. Забезпечте, щоб особи, які приймають рішення на всіх рівнях, діяли відповідно до Конвенції ООН про права дитини у будь-який час, включаючи період надзвичайного стану.

б. Переконайтесь, що **Оцінка впливу на права дитини (CRIA⁴)** застосовується до всієї політики, законодавства та надзвичайних заходів, щоб визначити, чи вони матимуть будь-який негативний вплив на дітей, зокрема, на будь-яку групу дітей, які вже перебувають у стані уразливості чи неблагополуччя.

в. CRIA необхідно проводити як частину процесу розробки політики, законодавства, надзвичайних заходів, щоб оцінка належним чином враховувалась політиками, а не застосовувалася заднім числом, щоб відповідати вже прийнятому рішенню.

г. Переконайтесь, що CRIA проводиться за будь-якими існуючими планами на випадок надзвичайних ситуацій у суспільстві, або розробіть та опублікуйте заздалегідь план із визначенням того, як уряд та інші органи державної влади будуть враховувати та забезпечувати максимальне дотримання Конвенції ООН про права дитини у надзвичайних ситуаціях.

---

³ Комітет ООН з прав дитини, Загальний коментар № 16 (2013) щодо зобов'язань держави щодо впливу бізнес-сектору на права дитини*, CRC/C/GC/16 2013

⁴ Див. ENOC Common Frame of Reference for CRIA – Посібник із виконання CRIA <http://enoc.eu/wp-content/uploads/2020/12/ENOC-Common-Framework-of-Reference-FV.pdf>. Див. Заява ENOC щодо CRIA <http://enoc.eu/wp-content/uploads/2020/11/ENOC-2020-Position-Statement-on-CRIA-FV-1.pdf>

д. Визначте ключових осіб та/або створіть команду з прямою та наскрізною відповідальністю (наприклад, міжвідомчу групу) для захисту та просування прав дітей та залучення зовнішнього досвіду, наприклад радників-спеціалістів у справах дітей, таких як омбудсмани у справах дітей, які завжди інформуватимуть про прийняття рішень, у тому числі під час надзвичайних ситуацій.

е. Визначте, як ресурси будуть виділятися та розподілятися в максимально можливій мірі для забезпечення, захисту та дотримання прав дітей у будь-якій надзвичайній ситуації.

є. Переконайтеся, що розподіл бюджету є прозорим та виділяє окрему частку витрат на дітей, у будь-який час, включаючи надзвичайну ситуацію.

ж. Забезпечте, щоб запровадження ключового законодавства, яке захищає права дітей, не затримувалося, в тому числі під час надзвичайної ситуації у суспільстві.

з. Забезпечте вжиття пом'якшувальних заходів, щоб дотримуватись доступності, прийнятності та хорошої якості⁵ освіти, соціальної допомоги, охорони здоров'я, цивільного та кримінального правосуддя, національних інституцій з прав людини (НПЛ) та незалежної адвокації для дітей у період надзвичайної ситуації.

і. Забезпечте інвестиції та навчання для всіх фахівців, які працюють з дітьми, для виявлення та захисту дітей, які можуть зазнавати насильства.

к. Переконайтесь, що всі стратегії реагування/відновлення враховують їх вплив на дітей та конкретні групи дітей та їх права.

л. Забезпечте інвестиції в освіту, соціальну допомогу та медичні послуги (включаючи психічне здоров'я), а також гарантуйте міжгалузеву підтримку для всіх дітей, зокрема для вразливих дітей, переконавшись, що всі послуги доступні, прийнятні та якісні під час надзвичайної ситуації.

---

⁵ Див. Комітет ООН з прав дитини, Загальний коментар № 15 щодо права дитини на користування найвищим можливим рівнем охорони здоров'я CRC/C/15/2013, параграфи 113-116 для повного опису Доступності, Доступність, прийнятність, якість.

Рівність і недискримінація

2. Переконайтеся, що рішення та дії на всіх рівнях не викликають негативної дискримінації щодо дітей та/або певних груп дітей у будь-який час, у тому числі під час надзвичайної ситуації.

а. Впровадьте законодавство та політику щодо запобігання дискримінації дітей у будь-який час.

б. Вимагайте вжиття заходів, включаючи виділення додаткових ресурсів та спеціальну допомогу для усунення чи пом'якшення будь-якого передбачуваного дискримінаційного впливу будь-яких надзвичайних заходів на дітей та/або на групи дітей.

в. Встановіть надійні механізми для збору даних про вплив та досвід дітей (включаючи дезагреговані дані про різні групи дітей) під час надзвичайної ситуації у суспільстві та забезпечте наявність відповідних даних (кількісних та якісних) для інформування про розгортання надзвичайних заходів.

г. Переконайтеся, що наявна інформація про будь-яку надзвичайну ситуацію у суспільстві не дискримінує дітей чи групи дітей, представляючи їх як «проблему», яку необхідно вирішити за допомогою надзвичайних заходів.

д. Переконайтеся, що будь-яке громадське розслідування (або інше громадське дослідження) щодо впливу надзвичайної ситуації чи надзвичайних заходів враховує вплив на дітей та права дітей, включаючи причини будь-якого несприятливого дискримінаційного впливу на дітей чи групи дітей.

е. Урок COVID-19 має гарантувати, щоб поліпшення на практиці і надання послуг зберігалися та були основою, а не поверталися до стану, який існував до надзвичайної ситуації.

Розширення прав і можливостей дитини

3. Вдоскональте знання та розуміння дітьми своїх прав через освіту та доступ до інформації, щоб діти могли реалізувати та користатися своїми правами, у тому числі в надзвичайних ситуаціях.

а. Забезпечте, щоб навчальні програми для дітей різного віку включали навчання з прав людини та прав дитини, а також механізми вимоги

дотримання та забезпечення прав, включаючи те, як омбудсмени з прав дитини захищають права в окремих державах.

б. Вживайте всіх розумних кроків для того, щоб школи (та інші навчальні заклади) залишалися відкритими та доступними для всіх дітей, а будь-яке закриття шкіл було заходом крайньої інстанції та усе поверталось до попереднього стану якнайшвидше.

в. Вживайте всіх розумних кроків для того, щоб приміщення, де діти спілкуються та граються, залишалися відкритими та доступними для всіх дітей, а будь-які закриття були заходом крайньої інстанції та усе поверталось до попереднього стану якнайшвидше.

г. Там, де школи (та інші навчальні заклади) закриваються, надайте безперервні заміни та високоякісні адаптовані освітні послуги (включаючи допоміжні послуги), доступні для всіх дітей, включаючи дітей з додатковими навчальними потребами.

д. Пріоритизуйте та підтримайте дітей в неблагополучних ситуаціях, щоб вони мали знання, навички, обладнання та інфраструктуру (наприклад, широкосмугову мережу Інтернет) для доступу та ефективного та безпечного використання цифрового середовища (включаючи підвищення обізнаності про ризики, наприклад, кібербулінг чи сексуальну експлуатацію)⁶, включаючи в період надзвичайних ситуацій.

е. Надайте дітям доступну, відповідну віку та достовірну інформацію (з надійного джерела) про будь-яку надзвичайну ситуацію у суспільстві, щоб усі діти мали змогу робити вибір та реалізовувати свої права.

є. Надайте дітям доступну та відповідну віку інформацію про незалежні правозахисні установи, адвокатські послуги та професійні юридичні консультації, а також забезпечте, щоб ці послуги завжди були доступними для всіх дітей.

---

⁶ Див. Заяву ENOC про права дітей у цифровому середовищі <http://enoc.eu/wp-content/uploads/2019/10/ENOC-2019-Statement-on-Childrens-Rights-in-the-Digital-Environment.pdf>

Участь у процесі прийняття рішень

4. Забезпечте, щоб погляди дітей були почуті та належним чином враховані у будь-якому процесі прийняття рішень, який прямо чи опосередковано впливає на них, щоб їх погляди були повністю враховані під час надзвичайної ситуації у суспільстві.

а. Впровадьте механізми⁷ підтримки дітей, щоб вони брали активну участь у розробці політики та законодавства, включаючи у надзвичайні заходи.

б. Переконайтесь, що омбудсмани з прав дитини можуть продовжувати виступати в ролі незалежних лідерів у справах дітей, виступати від їхнього імені під час надзвичайної ситуації.

в. Якщо фізичні приміщення для зустрічей недоступні для дітей, створіть безпечні «віртуальні простори» для дітей, щоб обговорити спільні проблеми та проблеми під час будь-якої надзвичайної ситуації у суспільстві⁸.

г. Проконсультуйтеся з дітьми під час та після надзвичайної ситуації, щоб їхній досвід відповідав CRIA та планам реагування на кризи, а також національним стратегіям відновлення.

д. Регулярно оцінюйте участь дітей у всіх функціональних механізмах та переконайтесь, що ця оцінка є надійною та доступною під час надзвичайної ситуації.

е. Встановіть механізми, за допомогою яких діти різного походження можуть висловлювати свої погляди та досвід для формування урядових заходів щодо надзвичайних ситуацій у суспільстві.

є. Виділіть та визначте ресурси у бюджетах для підтримки залучення дітей у періоди надзвичайних ситуацій.

---

⁷ Наприклад, див. Модель участі Ланді: Ланді, Л. «Голосу недостатньо, концептуалізуючи статтю 12 Конвенції ООН про права дитини», *British Educational Research Journal* (2007) 33/6, 937

⁸ Див. Заяву ENOC про права дітей у цифровому середовищі <http://enoc.eu/wp-content/uploads/2019/10/ENOC-2019-Statement-on-Childrens-Rights-in-the-Digital-Environment.pdf>

Підзвітність перед дітьми

5. Забезпечте, щоб уряд на усіх рівнях та громадські організації несли відповідальність за те, як вони дотримуються прав дітей у будь-який час, включаючи надзвичайний стан.

- а. Здійснюйте моніторинг прав дітей на основі показників дотримання прав дитини та дотримуйтесь орієнтирів дотримання прав дитини, у тому числі під час надзвичайної ситуації.
- б. Публікуйте регулярні звіти про результативність щодо показників дотримання прав дитини під час надзвичайної ситуації у суспільстві та поширюйте ці результати.
- в. Заохочуйте незалежний моніторинг (наприклад, дитячими омбудсманами та дітьми), у тому числі у період надзвичайних ситуацій.
- г. Переконайтеся, що омбудсмани з прав дитини можуть продовжувати змушувати уряди дотримуватися поваги, захисту та виконання прав дітей під час надзвичайної ситуації.
- д. Забезпечте постійний контроль за всіма установами, де проживають діти (наприклад, діти, що перебувають під опікою, малолітні правопорушники, шукачі притулку та біженці, діти-інваліди, діти зі складними психічними захворюваннями тощо), відповідно до показників прав дитини, особливо під час надзвичайної ситуації.
- е. Забезпечте, щоб сім'я як середовище для зростання та благополуччя дітей була забезпечена необхідним захистом та допомогою в умовах надзвичайної ситуації.
- є. Надайте дітям доступну та відповідну віку інформацію про процес подання скарг, а також переконайтеся, що цей процес є доступним та зручним для дітей (та щодо ролі омбудсманів з прав дитини) для сприяння та захисту прав, і щоб вони залишалися доступними під час надзвичайної ситуації.
- ж. Надайте дітям доступну та відповідну віку інформацію про процес притягнення урядових та державних органів до відповідальності за порушення їхніх прав та про те, як отримати засоби правового захисту та переконайтеся, що ці процеси є зручними для дітей та доступними та залишаються доступними під час надзвичайної ситуації в країні.

ДОДАТОК – Резюме висновків зі зведеного звіту ENOC «Відображення впливу надзвичайних заходів, запроваджених у відповідь на пандемію COVID-19, на права дітей у країнах-членах ENOC»⁹.

Загальний вплив надзвичайних заходів

- У державах, де респонденти отримували звернення від дітей та їх представників (91% респондентів), спостерігалось значне збільшення кількості звернень, отриманих під час пандемії.
- Надзвичайні заходи мали низку негативних наслідків для прав дітей.
- Основними сферами негативного впливу є: право на освіту; психічне здоров'я; насильство над дітьми; вплив на право дітей на дозвілля та право дітей на достатній рівень життя та на контакти дітей зі своїми сім'ями.
- Коли були запроваджені надзвичайні заходи, уряди багатьох (але не всіх) держав ENOC не врахували права дітей.
- Є свідчення того, що уряди винесли уроки з пандемії та все більше враховують права дітей.

У більшості держав надзвичайні заходи були визначені як такі, що мали негативний вплив на права дітей з таких питань як:

- Освіта.
- Ігри та дозвілля.
- Психічне здоров'я.
- Фізичне здоров'я.
- Достатній рівень життя.
- Насильство над дітьми.
- Дискримінація дітей.
- Громадянські права і свободи.
- Загальні заходи з реалізації.

Вплив надзвичайних заходів: у тематичних областях, за якими відбувається звітування держави-учасниці перед Комітетом з прав дитини

Загальні заходи з реалізації (ЗЗР) Конвенції про права дитини:

- Надзвичайні заходи негативно вплинули на Загальні заходи з реалізації.

---

⁹ <http://enoc.eu/wp-content/uploads/2021/10/Synthesis-Report-COVID-19-learning-for-the-future.pdf>

- Надзвичайні заходи негативно вплинули на національне планування та координацію реалізації прав дітей.
- Загалом не приділялася увага правам дітей як важливому аспекту для прийняття рішень щодо надзвичайних заходів.
- Діти або консультанти-спеціалісти з питань прав дитини були значною мірою виключені з процесу прийняття рішень щодо надзвичайних заходів.
- Діти, які вже вважаються «вразливими», з більшою ймовірністю зазнають серйозного впливу або непропорційної дискримінації внаслідок впливу надзвичайних заходів на ЗЗР.
- Деякі уряди вжили заходів, щоб ефективно мінімізувати негативний вплив надзвичайних заходів на ЗЗР, зокрема через запровадження консультацій та телефонних ліній, націлених на дітей, доступне тестування на COVID-19, збільшення підтримки освіти в цифровому середовищі та виділення додаткових коштів на підтримку дітей та їхніх сімей, які найбільше потребують допомоги.
- Перевірки омбудсманів у справах дітей часто є ключем до мінімізації впливу надзвичайних заходів на ЗЗР.

Загальні принципи Конвенції про права дитини:

- Надзвичайні заходи негативно вплинули на Загальні принципи Конвенції про права дитини.
- Багато груп дітей постраждали від надзвичайних заходів, зокрема, діти з додатковими потребами в навчанні, діти-інваліди, діти з психічними захворюваннями, діти з легкими та помірними проблемами психічного здоров'я, діти під опікою, шукачі притулку та біженці, діти, у яких розлучені батьки, та діти в системі дитячої юстиції.
- Діти не розглядалися як конкретна група для цілей консультацій чи поширення інформації про пандемію.
- Діти розглядалися як об'єкти надзвичайних заходів, а не як учасники їх розробки.
- Пандемія показала нерівність між групами дітей.
- Загальні принципи не були пріоритетними при розробці надзвичайних заходів, але це покращилося з поширенням пандемії, в тому числі в результаті перевірки та втручання омбудсманів у справах дітей, парламентських комітетів та неурядових організацій (НУО).
- Деякі уряди вжили заходів для ефективною мінімізації негативного впливу надзвичайних заходів на загальні принципи.

Громадянські права і свободи:

- Надзвичайні заходи негативно вплинули на громадянські права і свободи дітей, зокрема на свободу зібрань дітей, право на приватне життя та захист іміджу.
- Свобода об'єднань та зібрань була обмежена, оскільки багато дітей на різних етапах пандемії могли зустрічатися лише онлайн.
- Непропорційно негативним був вплив на дітей з додатковими потребами в навчанні та дітей-інвалідів.
- Деякі установи, такі як будинки догляду та установи для неповнолітніх правопорушників, обмежили пересування дітей під час пандемії, що в деяких випадках розглядалось як ризик для психічного здоров'я дітей.
- «Цифровий розрив» означає, що деякі діти не можуть отримати доступ до онлайн-простору.
- Для деяких дітей перехід до онлайн зустрічей надає більше можливостей для реалізації права на зібрання.
- Існує занепокоєння з приводу відсутності нормативних актів для захисту прав дітей на конфіденційність та безпеку інформації в Інтернеті.

Насильство щодо дітей:

- Надзвичайні заходи негативно вплинули на насильство над дітьми.
- Існує значне занепокоєння, що діти піддаються підвищеному ризику зазнати домашнього насильства, насильства в Інтернеті, загального жорстокого поводження та зневаги, а також сексуальної експлуатації.
- Діти-інваліди, діти з додатковими потребами в навчанні та діти, які перебувають під опікою, вважаються більш вразливими, а деякі діти піддаються більшому ризику насильства та/зневаги.
- Є докази того, що дівчата піддаються підвищеному ризику насильства або жорстокого поводження.
- Дані про насильство над дітьми часто є недостатніми, що ускладнює визначення реального впливу надзвичайних заходів.
- У багатьох державах уряди намагалися підтримувати послуги для захисту дітей, яким може бути завдано значної шкоди.
- Збільшення часу, проведеного вдома, означає, що багато дітей піддаються підвищеному рівню насильства без можливості знайти прихисток у школі.

- Використання дітьми Інтернету під час перебування вдома означає, що діти піддаються підвищеному ризику кібербулінгу або сексуального насильства/експлуатації в Інтернеті.
- Телефонні лінії довіри та онлайн-служби мали вирішальне значення, щоб дати дітям можливість звернутися за допомогою тоді, коли вони ризикують зазнати або зазнають насильства.
- Деякі держави продовжували надавати послуги для тих, кому загрожує насильство, наприклад, залишали школи відкритими для вразливих груп дітей.

Сімейне середовище та альтернативний догляд:

- Надзвичайні заходи негативно вплинули на права дітей щодо їх сімейного середовища та альтернативного догляду.
- Особливі питання, що викликають занепокоєння: зменшення підтримки для батьків та служб догляду за дітьми; діти, позбавлені сімейного оточення; розлучення дітей з батьками; зменшення контактів з батьками, які перебувають у місцях позбавлення волі; і обмеження на воз'єднання сімей.
- Непропорційно негативний вплив мав на дітей, які перебувають під опікою, дітей-інвалідів та дітей із розлученими батьками.
- Батьки, що працюють, у різних державах не мали жодних опцій по догляду за дітьми, коли школи були закриті. Вони повинні були піклуватися про своїх дітей, підтримувати їх під час навчання в Інтернеті та продовжувати виконувати свої трудові зобов'язання, що спричинило тиск на сім'ї та дітей, особливо тих, хто вже був уразливим через існуюче неблагополуччя.
- Заходи, вжиті для підтримки працюючих сімей, включають фінансову допомогу, а в деяких державах дошкільні заклади, садки тощо були відкриті для надання догляду за дітьми: особливо для батьків, які працюють у закладах першої необхідності.
- Діти, які перебувають у закладах або прийомних сім'ях, мали контакти з членами сім'ї, а відвідування соціальних служб було обмежено або в деяких випадках припинено.
- Також повідомлялося, що діти не можуть відвідувати батьків, які перебувають у в'язниці.
- З поширенням пандемії уряди деяких країн вжили заходів для забезпечення регулярного контакту з членами сім'ї, включаючи сприяння контактам через онлайн-сервіси.

- У багатьох державах діти розлучених батьків на початку пандемії не мали можливості контактувати з обома батьками.
- З поширенням пандемії деякі уряди чітко дали зрозуміти, що діти повинні мати можливість контактувати з обома батьками.

Здоров'я та добробут:

- Надзвичайні заходи негативно вплинули на права дітей щодо їх охорони здоров'я та благополуччя.
- Вагомими проблемами є: психічне здоров'я дітей; фізичне здоров'я дітей, їх можливість отримати доступ до послуг забезпечення психічного здоров'я та загального медичного обслуговування; доступ дітей до послуг забезпечення сексуального здоров'я; і продовольча безпека.
- Непропорційно негативним був вплив на дітей-інвалідів, дітей з легкими та помірними проблемами психічного здоров'я, дітей з психічними захворюваннями та дітей з додатковими потребами в навчанні.
- Послуги охорони здоров'я дітей були обмежені, припинені або повторно розгорнуті у відповідь на пандемію.
- Психічне здоров'я дітей викликає особливе занепокоєння через обмеження пересування, утримання вдома, відсутність у школі та обмежені можливості грати та зустрічатися з друзями.
- Було відзначено, що рівень депресії, тривоги та емоційного стресу у дітей зріс у багатьох державах у той час, коли діти найбільше потребували доступу до послуг психічного здоров'я.
- Вплив пандемії на економіку розглядається як підштовхування багатьох сімей у нестабільне фінансове становище, що негативно вплине на рівень життя дітей та продовольчу безпеку.
- Багато держав змінили законодавство на підтримку базового доходу, схем збереження роботи та мораторію на сплату оренди.
- Крім того, перевірка з боку омбудсманів у справах дітей, телефонних ліній довіри та онлайн-сервісів, а також виділення додаткового фінансування були основними кроками, зробленими для спроби зменшити негативний вплив.

Освіта, ігри та дозвілля

- Надзвичайні заходи, зокрема закриття шкіл, негативно вплинули на права дітей на освіту, ігри, дозвілля та культурне життя.

- Є занепокоєння щодо зменшення доступу до освіти на всіх рівнях: середню освіту, початкову освіту, дошкільну освіту, професійне навчання та вищу освіту.
- Непропорційно негативний вплив був на дітей з додатковими потребами в навчанні, дітей-інвалідів, дітей з психічними захворюваннями, дітей з легкими та помірними проблемами здоров'я та дітей, які перебувають під опікою.
- Хоча деякі держави перейшли на онлайн-навчання, не всі держави були готові до цього ефективно на початку пандемії.
- «Цифровий розрив» ставав дедалі очевиднішим з поширенням пандемії, і багато дітей не мали доступу до онлайн-навчання через обмежений доступ до Інтернету або відсутність доступу до технологічних пристроїв або Інтернету.
- У більшості держав онлайн-сервіси, виділення додаткового фінансування та ресурсів, спеціально орієнтованих на вразливі групи дітей, щоб боротися з цифровою бідністю, були заходами реагування, а також мали місце втручання омбудсманів у справах дітей.
- У деяких державах пріоритетом було якнайшвидше відкриття шкіл, тоді як в інших школи залишалися відкритими для вразливих дітей.
- Обмеження на використання закритих приміщень та відкритого простору, спортивні заходи, а також обмеження на можливість проводити дозвілля в позашкільних клубах, командах тощо негативно вплинули на право на ігри, дозвілля та відпочинок.
- Є занепокоєння щодо впливу обмежень права на ігри тощо на психічне здоров'я та загальний розвиток дітей.
- У деяких державах пріоритетом було відновлення ігрових майданчиків, тоді як в інших намагалися ділитися ігровими заходами в Інтернеті та розповсюджувати пакети ігрових засобів або дозволяли дітям певного віку зустрічатися в групах, щоб грати.

Спеціальні заходи захисту Конвенції ООН про права дитини

- Надзвичайні заходи негативно вплинули на спеціальні заходи захисту.
- Особливими проблемами є: негативний вплив на фізичне та психологічне відновлення та соціальну інтеграцію після насильства чи травми; право на справедливий суд та позбавлення волі.
- Мав місце непропорційно негативний вплив на дітей у системі дитячого правосуддя та дітей з психічними захворюваннями.

- У багатьох державах мали місце затримки судових розглядів та затягування в системі правосуддя щодо дітей.
- Існують занепокоєння, що під час пандемії дітей, яким було відмовлено у вільному пересуванні, тримають в ізоляції та не надають їм доступу до адвокатів, і що позбавлення волі не розглядається як крайній захід у деяких державах.
- Деякі держави вжили заходів для забезпечення того, щоб діти залишалися під вартою лише як крайній засіб, або скорочували час перебування під вартою.

Врахування прав дитини в процесі формування надзвичайних заходів

Оцінка впливу (або аналіз впливу) на права дитини (CRIA) визнана Комітетом ООН з прав дитини серед загальних заходів щодо впровадження Конвенції про права дитини відповідно до положень статті 4. CRIA – це систематична оцінка та комунікація про ймовірний вплив пропозиції чи заходу на права дітей та механізм, за допомогою якого можна розглянути, як на права дітей впливають рішення та дії урядів, установ та інших установ у сфері права, політики та практичної діяльності. Таким чином, CRIA – це можливість внести зміни до пропозиції до її впровадження, щоб пом'якшити чи усунути будь-який негативний вплив на права дітей.

- CRIA щодо надзвичайних заходів здійснювалася небагатьма урядами.
- Там, де CRIA проводилася, це здебільшого робилося надто пізно при формуванні надзвичайних заходів.
- CRIA щодо надзвичайних заходів не були повідомлені за допомогою відповідних кількісних чи якісних даних, і навіть якщо відповідні докази були доступні, це не завжди враховувалося.
- CRIA щодо надзвичайних заходів не стосувалася дітей та молоді.
- CRIA щодо надзвичайних заходів не забезпечувалася належним чином.
- Існували докази з деяких держав, що CRIA сприяла позитивним змінам, але не раніше, ніж через деякий час впродовж пандемії.